

Η ΠΤΩΣΙΣ ΜΙΑΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ

Ὁ προχθὲς καταλιπὼν τὸν θρόνον τοῦ καγκελαρίου ἐν Γερμανίᾳ — πῶς ἄλλως νὰ ὀνομάσωμεν ἔδραν, τὴν ὁποίαν ὁ ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν κατασχὼν αὐτὴν ἐκλείσσε διὰ τοιαύτης ἀπαραιμίλλου σειρᾶς μεγαλουργημάτων ; — δὲν ὑπῆρξε μόνον γότης τῆς πολιτικῆς. Εἶνε καὶ μάγος τοῦ λόγου. Ὁ φοβερὸς ἀνὴρ, τὸν ὁποῖον ἡ φαντασία προθύμως ἐξομοιοῖ πρὸς τοὺς βαρυὺς καὶ χαλκευτοὺς ἥρωας τῆς γερμανικῆς μυθολογίας, κατὰ τὰς ὥρας τῶν διαχύσεών του, ἔγραφεν ἐπιστολάς παρθενικῶς τρυφεράς, εὐωδιαζούσας γλυκείας συγκινησεως ἄρωμα, καὶ διασχιζομένας ὑπὸ σπινθήρων εὐφυΐας, ἀπεσπασμένων ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐστίας τῆς μεγαλοφύας αὐτοῦ.

Εἰς μίαν τῶν ἐπιστολῶν τούτων, φέρουσαν χρονολογίαν 2 Ἰουλίου 1859, ὁ Βίσμαρκ, τότε πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Πετροπόλει καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ σταδίου εὐρισκόμενος, ἔγραφε μετὰ μυχίας μελαγχολίας καὶ βαθυτάτης ἀπογοητεύσεως: « Ἀς γείνη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὅλα ἐδῶ κάτω εἰς τὸν κόσμον εἶνε ζητήματα χρόνου. Λαοὶ καὶ ἄνθρωποι, μανία καὶ σύνεσις, εἰρήνη καὶ πόλεμος, τὰ πάντα παρέρχονται ὡς τὰ κύματα τὰ ὅποια ρυτιδοῦσι τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων. Μόνη ἡ θάλασσα μένει. Ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἐκτὸς ὑποκρισίας καὶ ἀπάτης».

Ὁ ἀπαισιόδοξος οὗτος μονόλογος, τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἀπεκήρυττε καὶ αὐτὸς ὁ Ἀμλετ, ἐπανήλθεν ἴσως εἰς τὴν μνήμην τοῦ σιδηρόφρονος ἀνδρὸς κατὰ τὰς πικρὰς αὐτὰς ἡμέρας, τὰς ὁποίας διέρχεται. Ἡ ψυχὴ του ἐμεθύσθη ἐξ ἀνυπερβλήτων θριάμβων. Ἡ φιλοδοξία του ἐκένωσε τὴν κύλικα τῶν ἐπιτυχιῶν καὶ τῶν τιμῶν μέχρι πυθμένος. Ἐδοκίμασε τὰς συγκινήσεις τοῦ εὐτυχοῦς κυβευτοῦ, διακυβεύσας τὴν ἐθνικὴν ὑπαρξιν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του, ἣν εἶχεν ἀποφασίσει νὰ θυσιάσῃ ἂν τὰ σχέδιά του ἐναυάγουν. Ἀνῆγειρεν ἰδιοχείρως τὸ οἰκοδόμημα τῆς γερμανικῆς ἐνότητος καὶ τοῦ πρωσικοῦ μεγαλείου. Κατὰ τὴν φράσιν φύλλου, ἀνῆκοντος ἀκριβῶς εἰς ἐ-

κεῖνο τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον πικρότερον ἐδοκίμασε τὴν δύναμιν τῆς μεγαλοφύας του, « ἐδημιούργησε τὴν ἱστορίαν καὶ διέπλασε τὴν ἀνθρωπότητα ὡς κηρὸν εὐμάλακτον». Ὑπῆρέτησε τρεῖς ἡγεμόνας, ὧν ὁ πρῶτος, « σκιὰ μεγάλου ὀνόματος », ὅλον τὸ γόνιτρόν του μετεχειρίσθη πρὸς σκέπην αὐτοῦ — ὁ δεύτερος, ἀνελθὼν τὸν θρόνον ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ ν' ἀποθάνῃ ἐπ' αὐτοῦ, ἠναγκάσθη νὰ κλίνη τὸ ὑπερήφανον καὶ εὐγενὲς μέτωπον πρὸ τῆς παντοδυναμίας τοῦ ὑπουργοῦ του — ὁ τρίτος δ' ὀλίγους μῆνας πρὶν διαδεχθῇ τὸν πατέρα του ἀπεκάλει αὐτὸν «σημαιοφό-

ρον τῆς πατρίδος» καὶ ἐν ἀληθείᾳ ῥητορικῷ σαλπίσματι ἀνεφώνει: « Σὺ ἡγῶ καὶ ἡμεῖς ἐπόμεθα! » Ἡσκήσεν ἀπόλυτον, ἀνεξέλεγκτον, σχεδὸν τυραννικὴν ἐξουσίαν. Εἶδε πρὸ αὐτοῦ κύπτοντας μονάρχας κραταιούς. Συνεζήτησε μετ' ἀνωτέρων του ὡς ἴσος πρὸς ἴσους καὶ μετὰ τῶν ἴσων του ὡς ἀνώτερος πρὸς ὑποδεεστερούς. Ἀπῆλαυσεν ἐν ἐνὶ λόγῳ πάσης τιμῆς καὶ δόξης, ἣν δύναται νὰ ποθήσῃ ἄνθρωπος φιλόδοξος, εἰς τὴν ὑπερτέραν τῆς λέξεως ἐκδοχὴν, ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. Φθάσας δὲ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ σταδίου ἐπαναλαμβάνει τὴν με-

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΒΙΣΜΑΡΚ

λαγχολικὴν ταύτην ἐπωδὸν, ἡχῶ τοῦ « ματαιότης ματαιότητων » ἄλλου εὐνοουμένου τῆς τύχης.

Τίς ἔλεγεν ὅτι θὰ διεψεύδοντο τόσαι ἄλλαι ἐν τῷ μεταξὺ αἰσιοδοξότεραι καὶ μᾶλλον εὐέλπιδες ῥήσεις, τὸ ἱστορικὸν Οὐδ' ἐποτε, τὸ ὁποῖον ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ἔγραφεν εἰς τὸ περιθώριον τῆς ὑπόβληθείσης αὐτῷ παραιτήσεως τοῦ καγκελαρίου του, ἣ τὸ ἴδιον ὑπερήφανον αὐτοῦ λόγιον: « Μοὶ ἔλαχε νὰ ἀποθάνω ἐργαζόμενος ! », καὶ ὅτι ὁ κεκορεσμένος θριαμβευτὴς θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν ἀνεπιφανῆ ἐπιστολογράφον τοῦ 1859 ;

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο δεδομένος καὶ ἐν τῇ πτώσει του, ἐξ ἧς ἀντηχεὶ ὁ κόσμος ὀλόκληρος, νὰ μείνῃ μέγας. Κατὰ τὴν εὐφυᾶ φράσιν γαλλικοῦ φύλλου « ἡ δυναστεία τῶν Βίσμαρκ ἐκῆρυξεν ἀπεργίαν κατὰ τῆς δυναστείας τῶν Χεντζόλλερν ». Ἄλλ' ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἐμνησικαχήσε κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀπεργίας καὶ ἀπέπεμψεν αὐτὸν μετ' ἐκδηλώσεων, ὁποῖαι οὐδέποτε ἐπεδαφιλεύθησαν εἰς

τοὺς ἀπερχομένους τῆς ἀρχῆς. Ἐστρώσε μὲ ὅλα τὰ ἄνθη τῆς ρητορικῆς τὸν τόπον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔμελλε νὰ πέσῃ τὸ κολοσσιαῖον ἐκεῖνο σῶμα. Ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ στέμματός του ἓν κόσμημα, τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς τοῦ Λαουεμβούργου, διὰ νὰ κοσμήσῃ αὐτόν. Τῷ ἔδωκε τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ. Ὁ τύπος ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου ἔπλεξε τὸν πανηγυρικὸν του καὶ ἀπήγγειλε τοὺς σπανιωτέρους τῶν ἐπιταφίων—ἐκεῖνους τοὺς ὁποίους δύνανται ν' ἀκούσῃ καὶ ὁ κηδευόμενος. Αὐτὸς ὁ τύπος τῆς χώρας, μεθ' ἧς τὸ δαιμόνιον τοῦ ἀνδρὸς εἰς ἀδιάλλακτον περιήλθε ῥῆξιν, ἐν γενναϊόφρονι πνεύματι δικαιοσύνης καὶ μεθ' ἱπποτικῆς μεγαλοφροσύνης, ἐλησμόνησε πρὸς στιγμὴν τὰ διαχωρίζοντα αὐτοὺς μίση καὶ ἔκλινεν ἐν σεδασμῷ πρὸ τῆς ἐκλειπούσης ἀπὸ τοῦ ἐνεργοῦ πολιτικοῦ βίου ἐπιβλητικῆς μορφῆς.

Ἐὰν ἀναγνώσῃ τις τὰς ἐφημερίδας, αἱ ὁποῖαι ἄλλως ἀνέκαθεν ἐπρέσβευσαν ἄκρον θαυμασμὸν πρὸς τὸν Βίσμαρκ, ταχέως θὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀτμοσφαῖραν καθισταμένην πνιγνῆρὰν ἐκ τοῦ καιρομένου ὑπ' αὐτῶν λιθῶναι. «Ἐκενώθη ὁ στυλοβάτης, ἐφ' οὗ ὁ κόσμος συνείθισε νὰ βλέπῃ ἀπὸ τριῶν δεκάδων ἐτῶν τὸν θεμελιωτὴν τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀσάλευτον ὡς σιδηροῦν ἄγαλμα», ἀναφωνεῖ ἡ μία. — «Κατέπεσεν αἶφνις ἡ γιγαντιαία κορυφὴ τοῦ ὑπερυψήλου βράχου», ἡ ἄλλη. — «Τίς ὑπῆρχεν ἀνάγκη νὰ περατωθῇ τὸ στάδιον τοῦ Βίσμαρκ πρὸ τῆς ζωῆς του καὶ νὰ καταλίπῃ τὸ πηδάλιον, ἔχων ἐτι τὴν δύναμιν νὰ οἰακοστραφῇ;» προσθέτει τρίτη. — «Ἡ δόξα του ἔσται ἄφθιτος ὡς ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους» βεβαιοῖ ἄλλη.

Ὡς ὁ αὐτοκράτωρ ἐκεῖνος ὅστις ἀποθνήσκων ἡσθάνετο ὅτι μετουσιούτο εἰς Θεόν, καὶ ὁ Βίσμαρκ ἡδύνατο νὰ ἐπαναλάβῃ ὅτι ὅμοιον αἶσθημα καὶ πίπτοντος ἐπλήρην τὴν ψυχὴν του.

Καὶ αὕτη ὅμως ἡ ἀποθέωσις, ὅσον πλήρης καὶ ἂν ὑπῆρξεν, ἔχει τὰ ἀλλόκοτά της. Εἰς τὴν συναυλίαν τῶν ἐγκωμίων, ἡ ὁποία ἐτονίσθη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ κόσμου ὑπὲρ τοῦ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἀποχωρήσαντος ἀνδρὸς, τὸ ἀπροθυμότερον μέρος ἔλαβεν ὁ γερμανικὸς τύπος. Μία ἐφημερίς τοῦ Βερολίνου, ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων, εὔρε περιέργον τρόπον ἵνα υποτιμῇ τὴν σημασίαν τῆς παραίτησώς.

«Ἀχαριστίαν (ἔγραψε) θὰ ἐμαρτυροῦμεν πρὸς τὸν μέγαν πολιτικὸν ἄνδρα, ὅστις ἀποχωρεῖ τῆς ἀρχῆς, ἀποβλέποντες μετὰ δέους εἰς τὴν παραίτησίν του. Ἐπρεπε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι μετῆλθε πολιτικὴν ὅλως ἀσθενῆ καὶ ὅτι ἐδημιούργησεν ὅλως ἐπιπολαίως τὴν ἐθνικὴν τῆς Γερμανίας ἐνότητά, ἂν τὸ ἔργον του δὲν ἡδύνατο νὰ συνεχισθῇ ἄνευ αὐτοῦ». (*) Ἡ ἰδέα εἶνε ἴσως ὀρθή, ἀποδεικνύει δ' ἐπιβλητικὴν τὴν πεποίθησιν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ ἐπὶ τὰς ἰδίας δυνάμεις. Ἄλλ' ἐκφερομένη τόσο ἀπροκαλύπτως δύνανται ἴσως νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀχαριστία.

Ἀχαριστία!

Αὕτη εἶνε ἡ λέξις, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐκρίθη ὑπὸ πολλῶν ἡ διαγωγή τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὸν Βίσμαρκ. «Τί ἄραγε θὰ ἦτο σήμερον ὁ Γουλιέλμος Β', ἥρωτησε μία ἐφημερίς, ἂν ὁ Βίσμαρκ δὲν προσελαμβάνετο ὑπουργὸς τοῦ Γουλιέλμου Α';» Ἄλλ' εὐρίσκω τὴν λέξιν πολὺ βαρεῖαν. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Βίσμαρκ ἀντιπροσωπεύουσι δύο συστήματα ἐντελῶς διάφορα. Ἡ ψυχρὰ λογικὴ τῆς πολυετοῦς πείρας τοῦ ἐνδὸς ἀργὰ ἢ γρήγορα ἔμελλε νὰ προσκρούσῃ κατὰ τῶν γενναίων ἐλπίδων καὶ τῶν νεανικῶν ὀρμῶν τοῦ ἄλλου. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ ὑπουργοῦ, ὅστις οὐδὲ ἅπαξ ἐπὶ ζωῆς του ὑπέκυψεν εἰς τὴν θέλησιν ἄλ-

Ο ΚΟΜΗΣ ΕΡΒΕΡΤ ΒΙΣΜΑΡΚ

λου, κατ' ἀνάγκην θὰ περιήρχετο εἰς διάστασιν πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ναυαροῦ μονάρχου, ὅστις καὶ αὐτὸς ὡς λόγιον τοῦ βίου του φαίνεται ἔχων τὸ ρητόν: «Sic volo sic jubeo». Δύο τόσον ἀπολυταρχικαὶ φύσεις ἦτο ἀδύνατον ν' ἀποτελέσωσιν ἀρμονικὴν ἑνωσιν. Καὶ τὸ διαζύγιον ἐπῆλθε ταχέως, σχεδὸν ἀπροσδοκῆτως. Οἱ διαζευχθέντες, ὡς ἄνθρωποι τοῦ κόσμου καὶ διὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου, ἐχωρίσθησαν μὲ ὅλα τὰ προσχή-

(*) — Τί θὰ ἔλεγεν ὁ κόσμος, ἂν ἐξέλιπα αἰφνιδίως; ἡρώτησέ ποτε ὁ Ναπολέων ἓνα τῶν αὐλικῶν του.

Ὁ πρὸς ὃν ἀπετάθη ἡ ἐρώτησις ἤρρισε νὰ πλέκῃ, ὡς εἰκός, μετὰ στόμφου τὸν πανηγυρικὸν τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς, ἀλλ' οὗτος ἀποτόμως διακόπτων αὐτόν:

— Τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτά! Ὁ θὰ ἔλεγεν οὐφ!

Ὅμοιον συνέβη καὶ εἰς τὸν Βίσμαρκ. Ἡ πτώσις του ἰδίως ἐν τῇ πατρίδι του ἐχαιρετίσθη σχεδὸν μετ' ἀνακουφίσεως, μία δὲ ἐφημερίς, ἡ σοσιαλιστικὴ Volksblatt ἀντιπαντὸς ἄλλου σχολίου, ἐπέγραψεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ φύλλου της, διὰ κολοσσιαίων γραμμάτων, ἐν ἀπλοῦν ΟΥΦ!